

**Полтавська спеціалізована школа-інтернат №2 I-III ступенів
«Центр освіти та соціально-педагогічної підтримки» імені Софії
Русової
Полтавської обласної ради**

Рудь Ю.А

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

**Полтава
2019**

Рудь Ю.А. вихователь I категорії Полтавської спеціалізованої школи-інтернат № 2 I-III ступенів «Центр освіти та соціально-педагогічної підтримки» імені Софії Русової Полтавської обласної ради

Рецензенти: Р.В.Винничук , доцент кафедри культурології та методики викладання культурологічних дисциплін Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г.Короленка, кандидат педагогічних наук.

Т.І.Кривошопка, заступник директора з виховної роботи «КЗ Полтавська гімназія «Здоров'я» №14 Полтавської міської ради Полтавської області»

Збірка містить опис досвіду роботи, подана система виховних заходів з використанням інтерактивних технологій, в якій реалізовується навчально-виховна проблема. Висвітлена концепція національно-патріотичного виховання, окреслена її мета та завдання, розкрито принципи і форми патріотичного виховання.

Матеріали збірки допоможуть досягти плідної співпраці вихователя та учнів, стануть у пригоді вихователям та класним керівникам у виховній позакласній роботі.

Рекомендовано до друку рішенням педагогічної ради Полтавської спеціалізованої школи-інтернату № 2 I-III ступенів «Центр освіти та соціально-педагогічної підтримки» імені Софії Русової Полтавської обласної ради (протокол № 3 від 23.01.2019 р.)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ.....	7
1.1. Мета та завдання національно-патріотичного виховання дітей та молоді	7
1.2. Принципи і форми патріотичного виховання.....	10
2. ЗАХОДИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ (з досвіду роботи).....	12
ВИСНОВКИ	17
ЛІТЕРАТУРА.....	22
ДОДАТКИ.....	21

ВСТУП

Сьогодні Українська держава та її громадяни стають безпосередніми учасниками процесів, які мають надзвичайно велике значення для подальшого визначення, першою чергою, своєї долі, долі своїх сусідів, подальшого світового порядку на планеті. В сучасних важких і болісних ситуаціях викликів та загроз і водночас великих перспектив розвитку, кардинальних змін у політиці, економіці, соціальній сфері пріоритетним завданням суспільного поступу, поряд з убезпеченням своєї суверенності й територіальної цілісності, пошуками шляхів для інтегрування в європейське співтовариство, є визначення нової стратегії виховання як багатокомпонентної та багатовекторної системи, яка великою мірою формує майбутній розвиток Української держави.

Серед виховних напрямів сьогодні найбільш актуальними виступають патріотичне, громадянське виховання як стрижневі, основоположні, що відповідають як нагальним вимогам і викликам сучасності, так і закладають підвалини для формування свідомості нинішніх і прийдешніх поколінь, які розглядатимуть державу (*patria*) як запоруку власного особистісного розвитку, що спирається на ідеї гуманізму, соціального добробуту, демократії, свободи, толерантності, виваженості, відповідальності, здорового способу життя, готовності до змін.

Інтеграційні процеси, що відбуваються в Україні, європоцентричність, пробудження громадянської і громадської ініціативи, виникнення різних громадських рухів, розповсюдження волонтерської діяльності, які накладаються на технологічну і комунікативну глобалізацію, міграційні зміни всередині суспільства, ідентифікаційні і реідентифікаційні процеси в особистісному розвитку кожного українця, відбуваються на тлі сплеску інтересу і прояву патріотичних почуттів і нових ставлень до історії, культури, релігії, традицій і звичаїв українського народу.

Тому нині, як ніколи, потрібні нові підходи і нові шляхи до виховання патріотизму як почуття і як базової якості особистості. При цьому потрібно враховувати, що Україна має древню і величну культуру та історію, досвід державницького життя, які виступають потужним джерелом і міцним

підґрунтям виховання дітей і молоді. Вони уже ввійшли до освітнього і загальновиховного простору, але нинішні суспільні процеси вимагають їх переосмислення, яке відкриває нові можливості для освітньої сфери.

В основу системи національно-патріотичного виховання покладено ідею розвитку української державності як консолідуючого чинника розвитку українського суспільства та української політичної нації. Важливу роль у просвітницькій діяльності посідає відновлення історичної пам'яті про тривалі державницькі традиції України.

Важливим завданням є розгляд порівняльно-історичних відомостей про переривання державності в інших європейських країнах, які сьогодні представлені потужними європейськими націями. Спеціального розгляду потребують історичні обставини, що призводять до переривання державницької традиції.

Разом із тим, національно-патріотичне виховання не повинно прищеплювати ідеї культурного імперіалізму, тобто способу споглядання світу лише очима власної культури. Ця Концепція виходить з ідеї об'єднання різних народів, національних та етнічних груп, які проживають на території України, довкола ідеї української державності, українського громадянства, що виступають загальними надбаннями, забезпечують їхній всебічний соціальний та культурний розвиток. Українська держава заперечує будь-які форми дискримінації, підтримуючи всі мови і культури, що зазнали такої дискримінації в часи колоніальної залежності України.

На жаль, до сьогодні українська освіта не мала переконливої і позитивної традиції, досвіду щодо виховання патріотизму в дітей та молоді, у попередні часи боялися взагалі терміну “національний”, а “патріотичне виховання” сприймали винятково в етнонародному або неорадянському вимірі.

Протягом останніх років було видано ряд указів і розроблені концепції національного виховання, враховуючи події, що сталися в країні:

Указ Президента України від 13.10.2015 № 580/2015 "Про Стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016 - 2020 роки";

Указ Президента України від 12.06.2015 № 334/2015 "Про заходи щодо поліпшення національно-патріотичного виховання дітей та молоді";

Наказ МОН України від 16.06.2015 №641 "Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах";

Лист Міністерства освіти і науки України від 25.07.2016 №1/9-396 "Про організацію національно-патріотичного виховання у дошкільних навчальних закладах";

На сучасному етапі розвитку України, коли існує пряма загроза денаціоналізації, втрати державної незалежності та потрапляння у сферу впливу іншої держави, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей:

повага до національних символів (Герба, Прапора, Гімну України);

участь у громадсько-політичному житті країни;

повага до прав людини;

верховенство права;

толерантне ставлення до цінностей і переконань представників іншої культури, а також до регіональних та національно-мовних особливостей;

рівність всіх перед законом;

готовність захищати суверенітет і територіальну цілісність України.

Відтак, враховуючи всі обставини, виникає гостра потреба у розробленні концепції, яка б визначала нову стратегію цілеспрямованого і ефективного процесу виховання суб'єкта громадянського суспільства, громадянина-патріота України.

Розділ 1. КОНЦЕПЦІЯ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ТА МОЛОДІ

1.1. Мета та завдання національно-патріотичного виховання дітей та молоді

Національно-патріотичне виховання дітей та молоді – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів, цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави. Найважливішим пріоритетом національно-патріотичного виховання є формування ціннісного ставлення особистості до українського народу, Батьківщини, держави, нації.

Патріотичне виховання – складова національного виховання, головною метою якого є становлення самодостатнього громадянина-патріота України, гуманіста і демократа, готового до виконання громадянських і конституційних обов'язків, до успадкування духовних і культурних надбань українського народу, досягнення високої культури взаємин. Воно сприяє єднанню українського народу, зміцненню соціально-економічних, духовних, культурних основ розвитку українського суспільства і держави. [2, с.158]

Складовою частиною патріотичного виховання, а в часи воєнної загрози – пріоритетною, є військово-патріотичне виховання, зорієнтоване на формування у зростаючої особистості готовності до захисту Вітчизни, розвиток бажання здобувати військові професії, проходити службу у Збройних Силах України як особливому виді державної служби. Його зміст визначається національними інтересами України і покликаний забезпечити активну участь

громадян у збереженні її безпеки від зовнішньої загрози. Робота з військово-патріотичного виховання учнівської молоді має проводитися комплексно, в єдності всіх його складників спільними зусиллями органів державного управління, а також освітніх закладів, сім'ї, громадських організацій та об'єднань, Збройних Сил України, інших силових структур.

Системна організація військово-патріотичного виховання молоді має бути спрямована на підготовку її до оволодіння військовими професіями, формування психологічної та фізичної готовності до служби в Збройних Силах, задоволення потреби підростаючого покоління у постійному вдосконаленні своєї підготовки до захисту Вітчизни [3, с.10].

Мета патріотичного виховання конкретизується через систему таких виховних завдань:

- утвердження в свідомості і почуттях особистості патріотичних цінностей, переконань і поваги до культурного та історичного минулого України;
- виховання поваги до Конституції України, Законів України, державної символіки;
- підвищення престижу військової служби, а звідси – культивування ставлення до солдата як до захисника вітчизни, героя;
- усвідомлення взаємозв'язку між індивідуальною свободою, правами людини та її патріотичною відповідальністю;
- сприяння набуттю дітьми та молоддю патріотичного досвіду на основі готовності до участі в процесах державотворення, уміння визначати форми та способи своєї участі в життєдіяльності громадянського суспільства, спілкуватися з соціальними інститутами, органами влади, спроможності дотримуватись законів та захищати права людини, готовності взяти на себе відповідальність, здатності розв'язувати конфлікти відповідно до демократичних принципів;
- формування толерантного ставлення до інших народів, культур і традицій;

- утвердження гуманістичної моральності як базової основи громадянського суспільства;
- культивування кращих рис української ментальності – працелюбності, свободи, справедливості, доброти, чесності, бережного ставлення до природи;
- формування мовленнєвої культури;
- спонукання зростаючої особистості до активної протидії українофобству, аморальності, сепаратизму, шовінізму, фашизму. [8, с.4]

1.2. Принципи і форми патріотичного виховання

Патріотичне виховання спирається на загальнопедагогічні принципи виховання, такі як дитиноцентризм, природовідповідність, культуровідповідність, гуманізм, врахування вікових та індивідуальних особливостей. Водночас патріотичне виховання має власні принципи, що відображають його специфіку. Серед них:

- принцип національної спрямованості, що передбачає формування національної самосвідомості, виховання любові до рідної землі, українського народу, шанобливого ставлення до його культури; поваги до культури всіх народів, які населяють Україну; здатності зберігати свою національну ідентичність, пишатися приналежністю до українського народу, брати участь у розбудові та захисті своєї держави;
- принцип самоактивності й саморегуляції забезпечує розвиток у вихованця суб'єктних характеристик; формує здатність до критичності й самокритичності, до прийняття самостійних рішень; виробляє громадянську позицію особистості, почуття відповідальності за її реалізацію в діях та вчинках;
- принцип полікультурності передбачає інтегрованість української культури в європейський та світовий простір, створення для цього необхідних передумов: формування в дітей та учнівської молоді відкритості, толерантного ставлення до відмінних ідей, цінностей,

культури, мистецтва, вірувань інших народів; здатності диференціювати спільне і відмінне в різних культурах, спроможності сприймати українську культуру як невід'ємну складову культури загальнолюдської;

- принцип соціальної відповідності обумовлює потребу узгодження змісту і методів патріотичного виховання з реальною соціальною ситуацією, в якій організовується виховний процес, і має на меті виховання в дітей і молоді готовності до захисту вітчизни та ефективного розв'язання життєвих проблем;

- принцип історичної і соціальної пам'яті спрямований на збереження духовно-моральної і культурно-історичної спадщини українців та відтворює її у реконструйованих і осучаснених формах і методах діяльності;

- принцип міжпоколінної наступності, який зберігає для нащадків зразки української культури, етнокультури народів, що живуть в Україні. [7, с.28]

Розділ 2. ЗАХОДИ ЩОДО РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ І МОЛОДІ (з досвіду роботи)

Пріоритетну роль у роботі з учнями доцільно відводити активним методам, застосування яких ґрунтується на демократичному стилі взаємодії, сприяє формуванню критичного мислення, ініціативи й творчості. До таких методів відносять: соціально-проектну діяльність, ситуаційно-рольові ігри, соціограму, метод відкритої трибуни, соціально-психологічні тренінги, інтелектуальні аукціони, ігри-драматизації, створення проблемних ситуацій та ситуацій успіху,

аналіз конфліктів та моделей стилів поведінки. Необхідною умовою підвищення ефективності патріотичного виховання учнів є залучення їх до підготовки та проведення позакласних виховних заходів, спрямованих на формування патріотичних якостей, самоосвіту, самовиховання.

У процесі виховання учнівської молоді доцільно використовувати різноманітні форми і методи.

Важливе місце у патріотичному вихованні займає участь учнів у масових заходах патріотичного змісту. Найбільш поширені масові заходи щодо патріотичного виховання учнів – це відзначення державних та релігійних свят, знаменних подій у житті школи, міста (селища), проведення читацьких конференцій, тематичних вечорів, вечорів запитань та відповідей, тижнів з різних навчальних предметів, зустрічей з видатними людьми, конкурсів, олімпіад, фестивалів, виставок, участь школярів в організації загальнодержавних свят – Дня Незалежності, Дня знань, Дня захисника Вітчизни, Свята Перемоги та ін.

Показниками ефективності масових форм позакласної роботи у патріотичному вихованні учнівської молоді є активність учасників, емоційний вплив виховних заходів. Серед групових форм виховної роботи з патріотичного виховання найбільш поширені бесіди, зустрічі, диспути, «круглі столи», вечори

запитань і відповідей, літературно-музичні композиції, гуртки за інтересами, обговорення телепередач, новинок преси, акції «Милосердя», пошукова діяльність, екскурсії, походи, заочні подорожі.

Збагачення учнів патріотичними почуттями здійснюється під час засвоєння ними історичного матеріалу про героїчне минуле нашого народу, його прагнення до зміцнення могутності рідної країни, про його мужність у боротьбі з іноземними загарбниками. Для надання виховній роботі емоційного характеру варто використовувати яскравий фактичний матеріал, позитивні приклади патріотизму відомих історичних діячів, письменників, героїв національно-визвольних війн. Зустрічі з такими героями (ветеранами війни, праці, громадськими діячами, героями-захисниками України) мають ще більший вплив на патріотичні почуття учнів. У ході зустрічей відбувається оцінювання історичних явищ на основі принципів історичної достовірності, науковості, гуманізму, доброчинності, а також з позицій забезпечення взаємозв'язку між поколіннями. Завдання педагога акцентувати увагу на питаннях про внесок нашої країни у світовий розвиток науки, культури, різних галузей виробництва. Під час таких зустрічей учні знайомляться зі своїми сучасниками, які стали взірцем патріотичного служіння Вітчизні.

Патріотичні подвиги нелітературних героїв дають можливість учням реально пережити почуття прихильності до своєї землі, Батьківщини.

Зустрічі з творчими людьми рідного краю – письменниками, митцями, музикантами – закликають до творчості.

Під час проведення виховних заходів з учнями доцільно використовувати навчальні дебати, що є важливим засобом розвитку в учнів критичного мислення та навичок аргументованого висловлювання.

Важливу роль у формуванні патріотичних поглядів та почуттів учнів відіграють дискусії – як спонтанні, викликані суспільними подіями, повідомленнями засобів масової інформації, так і спеціально організовані, до яких слід ретельно підготуватися: визначити тему, підготувати запитання для

обговорення, щоб учні опрацювали відповідні літературні джерела, продумали свої виступи. Лише така підготовка дискусії дасть бажані результати.

У формуванні патріотичних поглядів та переконань учнів суттєвим є створення ситуацій, в яких виникає потреба у відстоюванні ними своєї думки, у процесі чого починає складатися власна думка, зміцнюється внутрішня позиція, з'являється здатність до утвердження власних адекватних переконань щодо свого народу, своєї держави та світової спільноти. Під час таких дискусій формується культура мислення й культура мовлення, логіка учнів, виявляються їхні інтелектуальні здібності, відбувається зміна поглядів на суспільні явища, свою життєву, громадянську позицію; переоцінка цінностей.

«Круглі столи», зазвичай, збирають учнів, які не обмежуються власною думкою у пошуках істини. Заздалегідь визначається тема для обговорення та коло питань. Учасники демонструють свої знання теми й перспективи її розвитку. [9, с.28]

Творчий потенціал учнів найбільш реалізовується у гуртках за інтересами, провідними завданнями яких є: виховання фізично й морально здорової людини; засвоєння моральних цінностей, ідеалів, культурних традицій, етичних норм; формування естетичних смаків; створення атмосфери емоційної захищеності, любові; збереження родинних традицій, сімейних реліквій, вивчення родоводу, звичаїв, обрядів свого народу й народів, що населяють Україну; вивчення мови й шанування культури, національної літератури, мистецтва, преси, радіо, телебачення.

Ознайомлення та вивчення під час екскурсій вітчизняних пам'яток світової культури формує в учнів гордість за національні реліквії, розуміння загальнолюдських цінностей. Для розвитку соціальної активності і поглиблення патріотичних почуттів важливим є заохочення школярів до діяльності в учнівському самоврядуванні, громадських молодіжних об'єднаннях, що сприяє поглибленню знань учнів з історії та культури народу, його традицій, формуванню патріотичних поглядів, переконань та почуттів, відповідної поведінки.

З метою організації патріотичного виховання учнівської молоді в професійно-технічних навчальних закладів доцільно:

проводити лекції, бесіди («Я – громадянин-патріот незалежної держави України», «Пам'яті вдячні нащадки», «Моя рідна Україна», «Знати і поважати Герб своєї Вітчизни, Прапор, Гімн», «Наша вітчизна – Україна», «Державна символіка Батьківщини», «Твої права та обов'язки», «Патріотизм – нагальна потреба України», «Моя земля – земля моїх предків», «Україно, матінко моя», «Символи України» тощо);

семінари, «круглі столи», конференції («У пам'яті світ врятований», «Утверджувати ідеали культури миру – служити миру», «Люблю я свій народ – ціную його звичаї»);

уроки пам'яті («Їх славні імена в літописі Великої Вітчизняної», «Зростаємо громадянами-патріотами землі, що Україною зветься», «Наша вулиця носить ім'я героя війни», «Бойові нагороди воїнів, полководців, які визволяли Україну від нацистів»);

екскурсії до музеїв військових частин, установ, підприємств, вищих навчальних закладів;

зустрічі з ветеранами війни, праці та військової служби;

походи місцями бойової слави;

пошукову роботу;

участь у роботі клубів та гуртків патріотичного спрямування;

акції з метою упорядкування меморіальних комплексів,

пам'ятників, братських могил, інших поховань захисників

Вітчизни;

години спілкування («Я – громадянин і патріот держави», «Я – українець!», «Можна все на світі вибирати синові, вибрати не можна тільки Батьківщину!»);

залучати дитячі й молодіжні громадські організації до соціального становлення дітей і молоді, розвитку духовності та зміцнення моральних засад, виховання любові й поваги до історії свого народу;

налагодити співпрацю з органами виконавчої влади, громадськими організаціями, закладами культури, освіти щодо героїко-патріотичного виховання учнівської молоді, пропаганди кращих здобутків українського суспільства.

Одним із дієвих засобів національно-патріотичного виховання є проведення дитячих та молодіжних ігор у позаурочний час. Також зусилля педагогів мають бути спрямовані на реалізацію проектів щодо виховання учнів у дусі патріотичного обов'язку, готовності до військової служби та захисту України, повазі до чинного законодавства та засад демократичної, правової держави. Виховання любові й пошани до державної символіки, ритуалів суверенної України посідає одне з чільних місць у системі патріотичного виховання учнів. Державна символіка покликана формувати громадянську гідність, патріотичні почуття, впевненість молоді у майбутньому своєї держави.

ВИСНОВКИ

Виховання патріотизму сьогодні, як ніколи, актуально. І не тільки для системи освіти, а й для держави в цілому. Саме зараз ми повертаємося до споконвічних цінностей: утвердження первинності любові до Батьківщини і людей, духовності, моральності, бережного ставлення до природних скарбів і національних надбань нашого народу тощо.

З метою організації національно-патріотичного виховання учнівської молоді та підвищення його ефективності необхідно щороку планувати свою діяльність, адже план виховної роботи класного керівника є головною умовою ефективності національно-патріотичного виховання молоді. План заходів з національно-патріотичного виховання, розроблений класним керівником, має враховувати вікові особливості учнів, рівень їх розумових здібностей, їх мотивацію та рівень сформованості патріотичних почуттів і національної свідомості.

Впровадження ідей національно-патріотичного виховання молоді здійснюється шляхом реалізації таких виховних завдань:

Відновлення та вшанування національної пам'яті

Вивчення праць та біографій видатних українських географів та економістів.

Відновлення національних традицій;

Зустрічі з ветеранами війни, воїнами - афганцями, учасниками ліквідації аварії на ЧАЕС, дітьми війни.

Заходи до дня визволення міста.

Відзначення річниць знаменних дат

Правова культура

Виховання поваги до:

Державної символіки - Герба, Прапора, Гімну України;

Конституції;

Законів України;
 Бюджетно-податкової політики держави;
 Законів України по збереженню природи. Формування мовної культури
 Знання і використання державної мови;
 Вивчення топоніміки України і рідного краю;
 Вивчення походження і історичного значення топонімів;
 Виховання почуття гордості за свою землю
 Вивчення досягнень України і Дніпропетровської області в економіці,
 науці, культурі, спорті.
 Відвідування музеїв, театрів, виставок;
 Проведення конференцій, екскурсій;
 Участь в програмах по збереженню ресурсів, озелененню і благоустрою.
 Військово-патріотичне виховання
 Вивчення героїчної спадщини народу України;
 Формування психологічної та фізичної готовності захищати Україну;
 Участь у волонтерському русі по підтримці військових в зоні АТО;
 Вшанування ветеранів - захисників України.
 Економіка - фундамент національного буття
 Вивчаємо основи раціонального споживання.
 Засвоюємо принципи життя на основі теорії сталого розвитку.
 Виховуємо економічно освіченого громадянина.
 Орієнтуємо випускників на вибір економічних професій.
 Краєзнавство і туризм - засіб патріотичного виховання
 Вивчення пам'яток природи і історії Дніпропетровщини;
 Вивчення рекреаційних можливостей регіону;
 Вивчення відомих підприємств;
 Професійна орієнтація випускників на потреби економіки регіону;
 Військово-патріотичне виховання, підготовка до служби в армії.
 Робота в цих напрямках забезпечує сприятливі умови для самореалізації
 особистості в Україні відповідно до її інтересів та можливостей; сприяє

набуттю молоддю соціального досвіду, успадкування духовних та культурних надбань українського народу, формуванню мовної культури, оволодіння та вживання української мови як духовного коду нації; формуванню духовних цінностей українського патріота: почуття патріотизму, національної свідомості, любові до українського народу, його історії, Української Держави, рідної землі, родини, гордості за минуле і сучасне на прикладах героїчної історії українського народу та кращих зразків культурної спадщини; утвердження в свідомості громадян об'єктивної оцінки ролі українського війська в українській історії, спадкоємності розвитку Збройних Сил у відстоюванні ідеалів свободи та державності України і її громадян; формування психологічної та фізичної готовності молоді до виконання громадянського та конституційного обов'язку щодо відстоювання національних інтересів та незалежності держави, підвищення престижу і розвиток мотивації молоді до державної та військової служби; підтримання кращих рис української нації - працелюбності, прагнення до свободи, любові до природи та мистецтва, поваги до батьків та родини; створення умов для розвитку громадянської активності, професіоналізму, високої мотивації до праці як основи конкурентоспроможності громадянина, а відтак, держави. Разом із тим національно-патріотичне виховання не повинно прищеплювати ідеї культурного імперіалізму, тобто способу споглядання світу лише очима власної культури. А тому вкрай важливо забезпечити усвідомлення учнями культурної різноманітності, толерантне ставлення до інших культурних цінностей, розуміння історичних витоків регіональних та національномовних особливостей України. Національно-патріотичне виховання не повинно сприяти недооцінюванню національних меншин України та інших націй. Для реалізації цього принципу вкрай важливо наголошувати на співпраці різних націй, демонструвати розвиток української нації шляхом взаємодії з іншими націями, висвітлювати приклади мирного співжиття та взаємодопомоги представників різних національностей.

Отже, процес патріотичного виховання має бути керований та системний з урахуванням інтересів та уподобань учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Апраксина О.А. Позакласна робота в школі, К., Освіта 2007. – 130 с.
2. Арчажникова Л.Г. Теорія і методика виховання. Програма для вищих педагогічних учбових закладів - Ужгород, 1991. 309.С.
3. Виховання громадянина: Сутність громадянського виховання / П.Ігнатенко, В. Поплужний, Н. Косарева, Л. Крицька // Шкільна бібліотека. – 2003. – № 8. – С. 3-19.
4. Вишняк М. Патріотичне виховання учнів за допомогою української мови та літератури // Рідна школа. – 2001. – № 9. – С. 25-28.
5. Гонський В. Патріотизм як основа сучасного виховання та ідеології держави // Рідна школа. – 2001. – № 2. – С. 9-14.
6. Дубина М. Руденко Ю. Патріотичне виховання молоді // Освіта України. – 2006. – №8. – С. 5.
7. Івашковська В. Стратегія, методика та концептуальні засади військово-патріотичного виховання школярів // Рідна школа. – 2002. – № 11. – С. 26-30.
8. Концепція громадянського виховання особистості в умовах розвитку української державності// Дошкільне виховання. – 2003. - №2. – С.3-8.
9. Концепція національно-патріотичного виховання дітей і молоді//Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.06.2015 № 641.
9. Петренко О., Дежнюк Г. Національно-патріотичне виховання учнівської молоді // Позакласний час. – 2005. – №3-4. – С. 28-29.
10. Чорна К. Громадянське виховання – нагальна потреба України // Освіта України. – 2000. – 20 грудня. – С. 5.

ДОДАТКИ

Сценарій інтелектуального конкурсу "Дивовижна Україна»

Мета: Забезпечити умови для творчої самореалізації дітей, збагатити їх інформацією про невідомі сторінки з історії, літератури, мистецтва України. Розвивати уяву, пам'ять, уміння самостійно аналізувати факти. Виховувати почуття національної гідності.

Обладнання. Плакати з висловами про Україну (підготовлені дітьми), табло результатів, призи для переможців.

Хід конкурсу.

Наш конкурс ми розпочнемо словами Василя Симоненка:

«Україно! Доки жити буду, доти відкриватиму тебе», -

нехай ці слова стануть епіграфом нашої зустрічі, а слова великого І.Франка «Нам пора для України жити!» – девізом нашого конкурсу. Україна має свою багатовікову історію, своєрідну культуру, літературу. Нам є чим пишатися, що цінувати, вивчати; про що розповісти іншим.

Конкурс складається з 4 турів:

I. Відкрий для себе Україну.

II. Сім днів України.

III. Славетні українці.

IV. Червоний ящик.

Знайомство з командами.

Представлення журі.

У сьогоднішній грі візьмуть участь 3 команди: **«Мисливці за таємницями», «Джури», « Козацька республіка».**

Перед кожним туром ми із великим задоволенням будемо дивитися й слухати номери художньої самодіяльності, присвячені Україні. Запрошуємо команду «Мисливці за таємницями» із піснею « Країно моя».

I тур

У першому турі за 1 хвилину після обговорення команда дає відповідь. За кожну правильну й повну відповідь команда, яка першою відповіла правильно, одержує 3 бали.

Відкрий для себе Україну.

1. Наприкінці XII ст. держаний осередок Давньої Русі переноситься на Захід. Такий осередок почав будувати один з нащадків Володимира Мономаха. Це був важкий час, бо монголо-татарські війська не раз спустошували землі, але князь часто здобував перемоги над ордами ворогів. У Європі він був одним із найвидатніших правителів на той час. Мудрий та далекоглядний, він уміло впроваджував політику вдалого співіснування із сусідами: татарами та католицьким Заходом. Назвіть цього князя. Яка яскрава подія пов'язана з його іменем, що відбулася у 1253 р. У народну пам'ять він увійшов не тільки хоробрим воїном і оборонцем рідної землі, а й справжнім будівничим. Він любив засновувати й споруджувати міста. Одне з них і сьогодні одне з найяскравіших міст Європи і має значення культурного і освітнього центру на західній Україні.

(Князь Данило Галицький, або, як ще про нього кажуть, король Данило)

2.3 його іменем пов'язана найгероїчніша доба в літописі Запорізької Січі. Упродовж 20 років він не покладав ратної зброї, проявляючи надзвичайний військовий хист, завзято відстоюючи козацьку волю, давні запорізькі звичаї і цілковите самоврядування України. Цього славного лицаря 15 разів обирали кошовим отаманом, чого споконвіку не було на Запоріжжі. Розповідають, що саме він диктував листа турецькому султану Магомету IV на славнозвісній картині Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султану».

Назвіть ім'я цього славетного лицаря Запорізької Січі.

(Іван Сірко – кошовий отаман)

3. Шевченко мав звання академіка Петербурзької академії мистецтв.

А з якої спеціальності?

(За гравіруванню на міді)

4. Видатна українська співачка Соломія Крушельницька в 1897 р. гастролювала Південною Америкою. Її тріумф продовжувався п'ять місяців. Гастролі закінчилися великим бенефісом в столиці Чилі. Чилійці влаштували незрівнянній Соломії небувалі овації та віддали шану відповідно до національної традиції.

Що це за традиція?

(Чилійці випустили в театр білих голубів)

5. Переможцем половців називали літописці цього князя. Він знищив половців так, що вони відтоді служили вже руським князям. Не дозволяв, щоб свої князі сварилися або билися між собою. Щоб злучити всі українські сили проти ворогів, він скликав двічі всіх князів на з'їзд. На тих з'їздах князі присягали на Євангеліє й цілували хрест, що будуть жити в злагоді між собою, а це дуже зміцнило державу. За нього Київ пережив період піднесення: збудовано нові храми, наповнилась державна скарбниця. Слава про нього йшла по всіх краях. Грецький цісар Костянтин прислав йому дорогі дарунки, між якими був золотий вінець із хрестом зверху, який зберігся до наших днів. Це була велика честь для Київської Русі. Він був онуком Ярослава Мудрого.

Назвіть цього князя.

(Володимир Мономах. Золотий вінець із хрестом зверху називався «шапкою Мономаха»).

6. Бойове мистецтво запорозьких козаків, судячи із тверджень сучасників, було одне з найкращих у світі й нічим не поступалось відомим єдиноборствам сходу. Але й це приховували від нас, намагаючись применшити славу війська запорізького. Основу всіх єдиноборств становила відмінна фізична, технічна й психічна підготовка. Одна з найвідоміших сьогодні систем козацького двобою включала в себе 14 «фігур». І вони були такі складні, що їх вчили виконувати на столі, посеред напоїв і страв, не зрушивши жодної

чарчини, тарілки, карафки. Ось такий окомір, вестибулярний апарат, фізичну силу повинні були мати справжні козаки.

Як називалась ця система єдиноборства?

(Бойовий «гопак»).

7. У Т.Шевченка було три таланти. Перші два всім відомі: поет і художник. А який був його третій талант?

(Співак, який володів прекрасним голосом).

8. Який музичний твір був першою українською національною оперою?

(«Запорожець за Дунаєм» С.Гулака-Артемовського, написаний 1863 року).

9. Цей князь, на противагу батькові та дідові, не любив воювати. Він прагнув більше сидіти в Києві й клопотатися мирними справами, він славився великою любов'ю до книг, до науки, культури. За його правління культура Русі, прилучена до досягнень християнської цивілізації розкрилася в усій повноті й багатстві, а Київ став одним із найкультурніших і найкрасивіших міст Європи. За часів його князювання численні церкви, монастирі стали осередками науки, культури, освіти. Загострення стосунків із могутньою Візантією, яка прагнула не лише церковно-культурної, а й політичної гегемонії в усьому східному християнському світі, змусило його приділяти більше уваги державам Центральної та Західної Європи. Він внук княгині Ольги.

Назвіть цього князя.

(Ярослав Мудрий)

10. У багатьох людей і народів Запорізька Січ асоціювалася зі школою лицарства, мужності й відваги. Право називатися запорозьким козаком вважалося найпочеснішою відзнакою не тільки серед українців. Запорожці прославилися своєю мужністю і військовою майстерністю, тому вищі російські офіцери вважали за честь записатися до війська запорозького й одержати атестат на звання "курінного товариша".

Кому з відомих російських полководців був виданий атестат про включення його до реєстру запорозького війська?

(М.Кутузову)

11. Яким псевдонімом підписував свої прозові твори Т. Шевченко?

(Дармограй)

12. У 1893 р. до українського театру, який виступав у Одесі, прийшов уже прославлений у той час композитор П.І. Чайковський з величезним букетом. На стрічці був надпис: "Безсмертній від смертного". У 1922 р. у зв'язку з 40-річчям сценічної діяльності ця акторка першою в Україні була удостоєна звання народної артистки республіки. Назвіть її.

(Марія Заньковецька)

А зараз перед II туром ми запрошуємо команду «Джури» із запальним українським танцем.

II тур

(Бліц-турнір. За кожну правильну відповідь – 2 бали).

Сім див України

1. Одне із див України – Софія Київська. Нині це всесвітньо відомий музей. В усій Європі жодна споруда XI ст. не могла зрівнятися з київським собором. Вінчають собор 13 куполів. Що символізують собою ці 13 куполів?

(Вони символізують Христа і його 12 апостолів).

2. В Україні є декілька парків, які є пам'ятками садово-паркового мистецтва. Але тільки в одному з них є Єлисейські поля, англійський парк із колекцією рослин, завезених із багатьох країн світу, кавказька гірка, немов переносить нас у сонячну Грузію. Назвіть цей парк-шедевр.

(«Софіївка», м. Умань)

3. Ватикан у Римі, Мекка в країнах ісламу – це найсвятіші місця, духовно найважливіші місця. А яке таке найсвятіше місце в Києві?

(Києво-Печерська лавра)

4. Києво-Могилянська академія – один з найстаріших навчальних закладів Східної Європи. З іменем якої славної українки-меценатки пов'язано заснування Києво-Могилянської академії?

(Єлизавета Гулевичівна)

5. Дивом є і сама унікальна природа України, недарма на наші землі в усі віки зазіхали вороги. Природно-заповідний фонд України займає 2% площі, налічує 5400 територій та об'єктів. У якому заповіднику знаходиться долина Нарцисів?

(Карпатський заповідник 1958. Він складається з трьох заповідних масивів: Тячівського, Рахівського, Хустського районів Закарпатської області).

6. Ця стара фортеця, що є одним із семи чудес України, стала місцем ув'язнення Устима Кармелюка. Де знаходиться ця фортеця?

(стара фортеця у Кам'янець-Подільському)

7. Ця фортеця теж є одним із семи чудес України. На одній із її стін є велика мокра пляма, яка ніколи не висихає. Із цією плямою пов'язана красива легенда. Коли фортеця опинилася в руках османів, то в ній було ув'язнено багато козаків гетьмана Сагайдачного. Одна смілива дівчина не побоялась й носила в'язням їжу й воду, її схопили й живцем замурували в стіну фортеці. З того часу на стіні мокра пляма, яка ні за якої сонячної днини не висихає, бо, за легендою, то в стіні плаче замурована живцем дівчина. Де знаходиться ця диво-фортеця?

(Хотин)

III тур

(«Темна конячка», капітани команд витягають із мішечка питання, написані на аркушах якщо дають правильну відповідь, то отримують 2 бали, якщо - ні, то право відповідати надається іншій команді, яка перша готова до відповіді)

Славетні українці.

1. Ім'я цього астронома винахідника золотом написане у США, в Аламагордо, у залі космічного музею НАСА. Ним названо у світовій науці й трасу, по якій перша людина висадилася на Місяці, і кратер на зворотному його боці. Пам'ятаємо з екрана телевізора хвилюючу мить історії людства: американський астронавт ступає на поверхню місяця. І потім захоплена Америка зустрічає з космосу своїх національних героїв. А в Москві новина

наробила справжнього переполоху. Коли ж один з авторів проекту "Аполлон" зізнався, що їхній політ здійснено по трасі, запозиченій із книжки механіка елеватора з України, переполох переріс у скандал, бо завдяки винаходу українця Америка випередила СРСР по польоту на Місяць. Людина, яка здійснила відкриття, світового значення, головну справу свого життя мусила робити потай, ховаючись під чужим ім'ям. Назвіть ім'я цього вченого?

(Юрій Кондратюк (Олександр Шаргей)).

2. Так писали європейські газети про одну видатну жінку з України: " У перші десятиріччя XX століття на оперних сценах світу, царювали чотири особи чоловічої статі. І тільки одна жінка спромоглася досягнути їх висот і стати поруч із ними. Нею була ...?

(Соломія Крушельницька)

3. На початку XX ст. ім'я цього письменника набуває широкої популярності в Європі. "Академія в одній особі ", – називали його сучасники. Його перу належить понад 5 тисяч творів у різних галузях літератури й науки, які вміщені у 50 томах, хоча науковці оцінюють у 130 томів. Небагато можна назвати в історії людства постатей, рівних йому за різнобічністю таланту. Назвіть його прізвище.

(І.Я. Франко)

4. Він заклав основи професійної мистецької освіти в Україні, заснувавши в Києві у 1904 р. свою музично-драматичну школу, де був відкритий перший на теренах Російської імперії клас гри на народних інструментах – клас бандури. Але найвищою нагородою йому є не просто тільки данина пам'яті та шана нащадків, а те, що йому судилося стати автором "Молитви за Україну ", яка в 1992 р. затверджена офіційним гімном української православної церкви (КП) і стала наприкінці XX ст. другим державним гімном незалежної України. Назвіть його.

(Микола Лисенко)

5. Вона була не лише гарною дружиною, а й першою жінкою Сходу і Європи. Тільки для неї одної було збудовано величезний мавзолей, як самому

Султану. Їх, султанів, було 36, але жодна з безлічі султанських жінок за всю тисячолітню історію імперії не було похована так пишно, як ця жінка – українка. Назвіть її.

(Роксолана)

6. Цей український письменник виявив неабиякі здібності до військової справи, хоча вона не стала справою його життя. У роки війни 1812 р. він за дорученням генерал-губернатора Ростовського успішно й в короткий час сформував полк українського козачого війська.

(І. Котляревський)

7. Ось що дивне у його біографії: насправді він був молдаванином, спадкоємцем тамтешнього престолу, але тереном своєї діяльності вибрав Україну. "Головна справа його життя – писав про нього І. Франко, – заснування Києво-Могилянського колегіуму, який повинен був стати забралом православ'я та української національності".

(Петро Могила)

IV тур

(Через 30 секунд дайте відповідь, що лежить у вашому ящику. Кожна правильна відповідь – 3 бали).

Червоний ящик.

У 3 червоних ящиках лежить по одному "яблуку".

Питання I команді : це "яблуко " було завезено до Росії у XVII ст. із Голландії за наказом Петра I, а в Голландію потрапило з Америки. Його називали "земляне "" або "чортове яблуко ". Через 30 секунд дайте відповідь, що лежить у вашому ящику.

Питання II команді : ваше яблуко було завезене з Південної Америки. Французи та італійці називали його "яблуком кохання "", "золотим яблуком"". Перша згадка про це "яблуко " в Росії датована 1718 роком. У цей час його вирощували тільки в приватному ботанічному саду.

Питання III команді : ваше "яблуко " – китайське, батьківщина його – Південно-Східна Азія. Воно так і називається "китайське яблуко ". Назвіть

яблука, що лежать у червоному ящику. **(1. картопля, 2 – помідор, 3 – апельсин).**

Підбиття підсумків та нагородження переможців.